

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την προστασία οικολογικά σημαντικών περιοχών περιλαμβάνει τρία επίπεδα νομοθεσίας.

Εθνική νομοθεσία

Κοινοτική νομοθεσία

Διεθνή νομοθεσία

Εθνική νομοθεσία

Σε ότι αφορά την εθνική νομοθεσία (παρακάτω παρατίθεται αναλυτική περιγραφή), η κήρυξη των προστατευόμενων περιοχών στις διάφορες κατηγορίες προστασίας βασίστηκε, έως το 1986, σε διατάξεις κυρίως του Δασικού Κώδικα. Οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης προβλέπονται από τον Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής, οι Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές και τα Εκτροφεία θηραμάτων προβλέπονται από τον Ν. 177/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/1998. Με το Νόμο Πλαίσιο για το Περιβάλλον (Ν. 1650/86), ορίζονται πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών: περιοχή απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχή προστασίας της φύσης, εθνικό πάρκο, προστατευόμενος φυσικός σχηματισμός και προστατευόμενο τοπίο, περιοχή οικοανάπτυξης. Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών φυσικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με την υφιστάμενη εθνική νομοθεσία, είναι οι ακόλουθες:

- Εθνικοί Δρυμοί (Ν. 996/71)
- Εθνικά Πάρκα (Ν. 1650/86)
- Αισθητικά Δάση (Ν. 996/71)
- Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (Ν. 996/71)
- Καταφύγια Άγριας Ζωής (Ν. 177/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/98)
- Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές (Ν. 177/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/98)
- Εκτροφεία θηραμάτων (Ν. 177/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/98)
- Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Ν. 1650/86)
- Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (Ν. 1650/86)
- Προστατευτικά Δάση (Ν. Δ 86/1969, όπως ισχύει)
- Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία (Ν. 1650/86)
- Περιοχές Οικοανάπτυξης (Ν. 1650/86)

Νόμος 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος»

Ο Ν. 1650/1986 είναι σήμερα ο βασικός ελληνικός νόμος που διέπει τη θεσμοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών. Χωρίζεται σε 7 Κεφάλαια, από τα οποία το πιο σημαντικό είναι το Δ΄: «Προστασία της φύσης και του τοπίου», το οποίο εισάγει τις παρακάτω κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών:

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης. Στις περιοχές αυτές δεν επιτρέπεται καμία ανθρώπινη δραστηριότητα, με εξαίρεση την επιστημονική.
- Περιοχές προστασίας της φύσης.
- Εθνικά Πάρκα. Πρόκειται για τη σημαντικότερη κατηγορία, καθώς μπορεί να περιλάβει εκτεθειμένες περιοχές οικολογικής σημασίας οι οποίες «...*παραμένουν ανεπηρέαστες ή ελάχιστα έχουν επηρεαστεί από ανθρώπινες δραστηριότητες και στις οποίες διατηρείται μεγάλος αριθμός και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών, οικολογικών και αισθητικών στοιχείων...*». Στα εθνικά και θαλάσσια πάρκα επιτρέπονται «...*δραστηριότητες ερευνητικές, φυσιολατρικές και άλλες, κυρίως παραδοσιακού χαρακτήρα...*».
- Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία.
- Περιοχές οικοανάπτυξης.

Στην πράξη, μια προστατευόμενη περιοχή συνήθως περιλαμβάνει συνδυασμό των παραπάνω βαθμών προστασίας,

■ **Νόμος 177/1975 «Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Νομοθετικού Διατάγματος 86/1969 "περί Δασικού Κώδικος".-(Α'205)»**

Με το Ν. 177/1975 ιδρύονται τα Καταφύγια Θηραμάτων, οι Ελεγχόμενες Κυνηγετικές περιοχές και τα Εκτροφεία θηραμάτων για την προστασία και διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος.

Με την έκδοση του Ν. 2637/1998 «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του ν.δ. 86/1969 "Δασικός Κώδιξ (ΦΕΚ 7 Α')» τα Καταφύγια Θηραμάτων χαρακτηρίζονται πλέον ως Καταφύγια Άγριας Ζωής.

■ **Νόμος 2742/1999 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη»**

Ο Ν. 2742/99 αφορά τη διαχείριση και διοίκηση «περιοχών, στοιχείων και συνόλων της φύσης και του τοπίου», βάσει κατηγοριών που αναφέρονται στον Ν. 1650/86. Αφορά επίσης και τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, δηλαδή τις περιοχές Natura 2000 που συστήνονται βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Στο άρθρο 15, «Φορείς Διαχείρισης», ο 2742/99 ανοίγει το δρόμο για την ίδρυση φορέων διαχείρισης (Φ.Δ.) προστατευόμενων περιοχών ως νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου.

■ **Νόμος 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»**

Ο Ν. 3937/2011 έχει ως σκοπό την αειφόρο διαχείριση και αποτελεσματική διατήρηση της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου, αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού κεφαλαίου. Οι χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές χαρακτηρίζονται πλέον ως:

- Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης. Ως τέτοιες χαρακτηρίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοποι ή οικότοποι σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας. Στις περιοχές αυτές δεν επιτρέπεται καμία ανθρώπινη δραστηριότητα, με εξαίρεση την επιστημονική.
- Περιοχές προστασίας της φύσης. Ως τέτοιες χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας. Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ή επέμβαση που είναι δυνατό να μεταβάλλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξη του εκτός ορισμένων εξαιρέσεων.

- **Φυσικά Εθνικά ή Περιφερειακά Πάρκα.** Ως φυσικά πάρκα χαρακτηρίζονται περιοχές που είτε λόγω της θέσης τους είτε λόγω της οικολογικής τους σημασίας θεωρούνται σημαντικές. Πρόκειται για τη σημαντικότερη κατηγορία, καθώς μπορεί «...να προβλέπεται η οριοθέτηση ζωνών προστασίας μέσα στα φυσικά πάρκα και ο καθορισμός ικανής έκτασης απόλυτης προστασίας ή προστασίας της φύσης (πυρήνας)...».
- **Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών.** Διακρίνονται σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.) και Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ.), σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)
- **Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.** Χαρακτηρίζονται λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική ή αισθητική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία των φυσικών πόρων.

● Κοινοτική νομοθεσία

■ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «Για την προστασία των άγριων πουλιών» (τροποποίηση 97/49/ΕΕ)

Σκοπός της 79/409 είναι η προστασία ειδών πουλιών που ζουν σε άγρια κατάσταση στην Ευρώπη.

Πολύ σημαντικό σημείο της 79/409 είναι η υποχρέωση των κρατών-μελών να χαρακτηρίζουν «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)» (Special Protection Areas - SPA) τις πιο κατάλληλες περιοχές που φιλοξενούν πληθυσμούς και οικοτόπους των πουλιών αυτών και άλλων μεταναστευτικών πουλιών.

Την εφαρμογή της 79/409 την επιβλέπει η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στην Ελλάδα την εφαρμογή της 79/409 την παρακολουθεί το Υπουργείο Γεωργίας, κυρίως ως προς τα μέτρα προστασίας των πουλιών και ειδικότερα ως προς τα θέματα ρύθμισης κυνηγιού.

Η Οδηγία 79/409 (όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τις παρακάτω Υπουργικές και Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις:

- ΥΑ 414985/29-11-85 (ΦΕΚ Β' 757) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας»
- ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατήρησης των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ.»
- ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ»

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

■ **Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (τροποποίηση Οδ. 97/62/ΕΕ)**

Η 92/43 είναι η Οδηγία-κορμός για την προστασία της φύσης. Η Οδηγία 92/43/ΕΚ εναρμονίστηκε στο ελληνικό δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/11-12-98 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98).

Με την 92/43 ιδρύθηκε το ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (Special Areas of Conservation), με τον τίτλο Natura 2000.

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών: από τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)» (Special Protection Area - SPA) για την ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ και αναφέρθηκαν παραπάνω, και από τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.)» (Sites of Community Importance - SCI), όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

Οι Ζ.Ε.Π., μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα κράτη-μέλη, εντάσσονται αυτομάτως στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Αντίθετα, για την ένταξη των Τ.Κ.Σ. πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά οικολογική ενότητα βιογεωγραφικών σεμιναρίων.

Η οριστικοποίηση του καταλόγου των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο βαίνει προς ολοκλήρωση όσον αφορά τη Μεσογειακή Ζώνη, στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η Ελλάδα.

Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των Τ.Κ.Σ., τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)» (Special Areas of Conservation - SAC) το αργότερο μέσα σε μια εξαετία.

Η καταγραφή των τόπων που πληρούν τα κριτήρια της παρουσίας τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ στη χώρα μας (296 περιοχές – «Επιστημονικός Κατάλογος»), έγινε από ομάδα 100 επιστημόνων περίπου η οποία συστήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE (1994 – 1996) με τίτλο «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Στον «Επιστημονικό Κατάλογο» εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των έως τότε προστατευομένων περιοχών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η τελική επιλογή των τόπων που προτάθηκαν από τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγινε από κοινή ομάδα εργασίας ΥΠΕΧΩΔΕ – Υπουργείου Γεωργίας κατόπιν γνωμοδοτήσεων όλων των συναρμόδιων υπουργείων.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει σήμερα 202 Ζώνες Ειδικής Σημασίας (Ζ.Ε.Π.) και υπέβαλε τμηματικά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996 – 2002) κατάλογο 241 προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.)

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

(«Εθνικός Κατάλογος»). Οι δύο κατάλογοι παρουσιάζουν μεταξύ τους αλληλεπικαλύψεις όσον αφορά τις εκτάσεις τους. Μάλιστα, 31 τόποι έχουν οριστεί ταυτόχρονα Ζ.Ε.Π. και έχουν προταθεί και για Τ.Κ.Σ.

Όλοι οι τόποι του Δικτύου Natura 2000 που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων συνοδεύονται από δελτίο δεδομένων με γενικότερα περιγραφικά στοιχεία και με ειδικότερες πληροφορίες για τους τύπους οικοτόπων και για τα είδη που ενδιαιτούν στον κάθε τόπο και από χάρτη κλίμακας 1:100.000.

Όλοι οι ανωτέρω χάρτες έχουν αποσταλεί στις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας των Περιφερειών της χώρας, στα Τμήματα Περιβάλλοντος των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, στη βιβλιοθήκη του ΥΠΕΧΩΔΕ, και διανέμονται σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες.

Οι δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 ρυθμίζονται έως σήμερα από την εθνική νομοθεσία.

Σε συνδυασμό με την Οδηγία 79/409 «για τα πουλιά», η Οδηγία 92/43 «για τους οικοτόπους» αποσκοπεί στη δημιουργία συνεκτικού οικολογικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών.

Το Δίκτυο Natura 2000 στοχεύει επίσης στην προώθηση νέων προτύπων ανάπτυξης, με βελτίωση της ποιότητας ζωής, σε συνδυασμό με τη διατήρηση ή με την αποκατάσταση των ειδικών οικολογικών αξιών των περιοχών αυτών.

Στις περιοχές Natura επιτρέπονται έργα και δραστηριότητες που δεν θίγουν τα ιδιαίτερα οικολογικά στοιχεία (οικοτόπους και είδη) για τα οποία η περιοχή κρίθηκε προστατευτέα ή τουλάχιστον παρουσιάζουν συμβατότητα με αυτά. Δεν υπάρχει όμως συγκεκριμένος κατάλογος δράσεων που να επιτρέπονται ή να απαγορεύονται από συγκεκριμένες περιοχές. Πρέπει να προηγηθεί διερεύνηση της οικολογικής κατάστασης και της αξίας του εκάστοτε φυσικού χώρου, ώστε να μπορεί να υπολογιστεί η αναμενόμενη επίπτωση του κάθε έργου.

Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΚΥΑ:

- ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08) «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

■ **Οδηγία 2009/147/ΕΟΚ «περί της διατήρησης των άγριων πτηνών»**

Η οδηγία 2009/147 αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη. Έχει ως αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών λαμβάνοντας τα ακόλουθα μέτρα: α) δημιουργία ζωνών προστασίας, β) συντήρηση και διευθέτηση σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων που βρίσκονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των ζωνών προστασίας, γ) αποκατάσταση των κατεστραμμένων βιοτόπων, δ) δημιουργία βιοτόπων.

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

🌍 Διεθνής νομοθεσία

Εκτός από την εθνική νομοθεσία, ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης απορρέουν από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει καθώς και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές είναι οι παρακάτω περιγραφόμενες:

■ Συνθήκη Ραμσάρ

Η Σύμβαση για τους Υγρότοπους Διεθνούς Σημασίας, υπογράφηκε στην πόλη Ramsar του Ιράν το 1971 και αποτελεί μία ενδοκυβερνητική συμφωνία, η οποία παρέχει το πλαίσιο για εθνικές δράσεις και διεθνείς συνεργασίες για τη διατήρηση και ορθολογική χρήση των υγροτόπων και των πόρων τους.

Το επίσημο όνομα της Σύμβασης είναι *Σύμβαση για τους Υγροβιότοπους Διεθνούς Σημασίας ειδικά ως Οικότοποι Υδροβίων Πτηνών* και αντανakλά τη σημασία στη διατήρηση και ορθολογική χρήση των υγροβιότοπων ως οικοτόπων για τα υδρόβια πτηνά. Με την πάροδο του χρόνου όμως, η Σύμβαση έχει διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της, ούτως ώστε να καλύψει όλες τις πτυχές της διατήρησης και ορθολογικής χρήσης των υγροβιότοπων, αναγνωρίζοντας τους υγροβιότοπους σαν οικοσυστήματα τα οποία είναι πολύ σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και για την ευημερία των ανθρώπινων κοινωνιών, και κατά συνέπεια εκπληρώνοντας όλο το πεδίο του κειμένου της Σύμβασης.

Ο αριθμός των περιοχών που περιλαμβάνονται στη λίστα των Υγροβιότοπων Διεθνούς Σημασίας είναι 1722 με συνολική έκταση 160,158,832 εκτάρια.

Επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1974 οπότε και ορίστηκαν οι 10 ελληνικοί υγρότοποι Ραμσάρ. Η συμφωνία προέβλεπε επίσης την ακριβή οριοθέτηση των υγροτόπων Ραμσάρ, τη σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων και την προστασία των οικοσυστημάτων και της ορνιθοπανίδας τους.

■ Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκαν από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (Φ.Ε.Κ. 235/A/1978) και με τον Ν. 1634/86 (Φ.Ε.Κ. 104/A/1986). Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 4 «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου», τα συμβαλλόμενα κράτη- μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου. Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου 4, 9 περιοχές, με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια, έχουν χαρακτηριστεί Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές, μεταξύ των οποίων και ο πυρήνας του *Εθνικού Δρυμού της Σαμαριάς*. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,32% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 214.790 εκτάρια.

■ Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλομορφία – Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα

Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία των Ηνωμένων Εθνών, υπογράφηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο στις 5 Ιουνίου, 1992 και έχει τρεις κυρίως στόχους:

- 🌱 τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας,

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- την αειφόρο χρήση των συστατικών της και
- τον δίκαιο και ίσο καταμερισμό των πλεονεκτημάτων που προέρχονται από γενετικούς πόρους.

Σκοπός της Σύμβασης είναι η ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών για τη διατήρηση και αειφόρο χρήση της βιολογικής ποικιλότητας, ενώ σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας είναι η in situ διατήρηση των οικοσυστημάτων, καθώς επίσης και η διατήρηση και υποβοήθηση της διαδικασίας επανάκαμψης των φυτικών και ζωικών ειδών της περιοχής μέσα στο φυσικό τους περιβάλλον.

Η στρατηγική αποσκοπεί στην πρόβλεψη, πρόληψη και αντιμετώπιση των αιτιών της σημαντικής μείωσης ή απώλειας της βιοποικιλότητας. Διαμορφώνει το πλαίσιο για την έγκριση των κοινοτικών πολιτικών και μέσων που απαιτούνται για την εφαρμογή της σύμβασης.

Η στρατηγική αυτή είναι διαρθρωμένη γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες (θέματα), οι οποίοι αντιστοιχούν στις κυριότερες υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Κοινότητα στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα. Εκθέτει επίσης τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν για την εκπλήρωση των ανωτέρω υποχρεώσεων. Οι άξονες της στρατηγικής είναι οι ακόλουθοι: διατήρηση και αειφόρος χρήση της βιολογικής ποικιλότητας, επιμερισμός του οφέλους από τη χρήση των γενετικών πόρων, έρευνα, εντοπισμός, παρακολούθηση και ανταλλαγή πληροφοριών, εκπαίδευση, επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση.

Όσον αφορά τη διατήρηση και αειφόρο χρήση της βιολογικής ποικιλότητας, η στρατηγική προβλέπει επιτόπια (δηλαδή στο φυσικό περιβάλλον) και μη επιτόπια (σε τράπεζες γονιδίων, εργαστήρια, ζωολογικούς ή βοτανικούς κήπους) διατήρηση των ειδών και των οικοσυστημάτων. Ο στόχος αυτός συναρτάται επίσης με την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και πληθυσμών, καθώς και με την προστασία των καλλιεργούμενων φυτικών ειδών ή οικόσιτων ζωικών ειδών που έχουν αποκτήσει ιδιαίτερα γενετικά χαρακτηριστικά.

Εξάλλου, στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται αξιολόγηση των δραστηριοτήτων που έχουν επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων αυτών με την παροχή κινήτρων και την επιβολή απαγορεύσεων, ώστε να προωθηθεί η αειφόρος χρήση των συστατικών στοιχείων της βιοποικιλότητας.

Όσον αφορά τον επιμερισμό του οφέλους από τη χρήση των γενετικών πόρων, η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ των χωρών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στους φυσικούς πόρους, η μεταφορά τεχνολογίας και η επιστημονική και τεχνική συνεργασία. Η σύμβαση επιβεβαιώνει μεν τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών επί των οικείων φυσικών πόρων, ορίζει όμως επίσης ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν πρέπει να επιβάλλουν αδικαιολόγητους περιορισμούς στην πρόσβαση στους πόρους.

Οι προσπάθειες στους τομείς της έρευνας, του εντοπισμού, της παρακολούθησης και της ανταλλαγής πληροφοριών πρέπει να ενταθούν, ώστε να εξασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή της σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα έργα που αφορούν την εμπάθυνση των γνώσεων, τη δημιουργία δικτύου πληροφοριών και τη διαμόρφωση δεικτών.

Προκειμένου να αλλάξουν οι αντιλήψεις και η συμπεριφορά του κοινού - το οποίο θα πρέπει να συνειδητοποιήσει περαιτέρω τη σημασία της προστασίας της βιοποικιλότητας - η παρούσα στρατηγική

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

επιδιώκει να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση, την επιμόρφωση και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, καθώς και των υπευθύνων για την εφαρμογή των σχετικών με τη στρατηγική μέτρων.

Ειδικότερα, η στρατηγική ορίζει τους τομείς δραστηριοτήτων και τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν σε καθέναν από τους εν λόγω τομείς. Οι τομείς αυτοί και οι κυριότεροι από τους αντίστοιχους στόχους είναι οι εξής:

- **Διατήρηση των φυσικών πόρων:** δημιουργία και θέση σε λειτουργία του δικτύου «Natura 2000», προστασία ορισμένων ευάλωτων ειδών, εφαρμογή νομοθετικών μέσων, όπως της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα, προώθηση των διεθνών δράσεων και αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος κ.λπ.
- **Γεωργία:** καλύτερη διατήρηση των γενετικών πόρων που έχουν αξία για τη διατροφή, προαγωγή των ορθών γεωργικών πρακτικών που συντελούν στη διαφύλαξη της γενετικής ποικιλότητας και στον περιορισμό της ρύπανσης (ορίζοντας ειδικότερα ως προϋπόθεση για τη χορήγηση γεωργικών ενισχύσεων την τήρηση οικολογικών κριτηρίων), ενίσχυση των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων, προώθηση εμπορικών πολιτικών συμβατών με την προστασία της βιοποικιλότητας κ.λπ.
- **Αλιεία:** προαγωγή πρακτικών που διευκολύνουν τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση των αλιευτικών αποθεμάτων και που έχουν περιορισμένες επιπτώσεις στα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα, αυξημένη προστασία των υδάτινων συστημάτων ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος κ.λπ.
- **Περιφερειακή πολιτική και χωροταξικός προγραμματισμός:** προώθηση χωροταξικών μέτρων ικανών να συμβάλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας, ιδίως στους διαδρόμους μεταξύ προστατευόμενων περιοχών, στις αγροτικές περιοχές και στις μη προστατευόμενες ευαίσθητες περιοχές, συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού παράγοντα στο πλαίσιο της χρηματοδότησης έργων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία κ.λπ.
- **Δάση:** μέριμνα ώστε η διαχείριση των δασών να μη θίγει τη βιοποικιλότητα, ούτε την οικολογική ποιότητα των συγκεκριμένων περιοχών και λήψη μέτρων για την αναδάσωση, προαγωγή της έρευνας και της εκτίμησης των επιπτώσεων κ.λπ.
- **Ενέργεια και μεταφορές:** λήψη μέτρων κατά της οξύνισης και της αλλαγής του κλίματος, περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων της ανάπτυξης υποδομών, αναζήτηση των βέλτιστων ενεργειακών πηγών κ.λπ.
- **Τουρισμός:** προαγωγή του αειφόρου τουρισμού, προσδιορισμός των πόλων τουριστικής έλξης που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα κ.λπ.
- **Αναπτυξιακή βοήθεια και οικονομική συνεργασία:** ενσωμάτωση των σχετικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στόχων στους μηχανισμούς αναπτυξιακής βοήθειας και οικονομικής συνεργασίας, υποστήριξη της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων στις αναπτυσσόμενες χώρες, εξασφάλιση του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας των μέτρων που λαμβάνονται σε εθνικό (συμπεριλαμβανομένων των τρίτων χωρών), διεθνές και κοινοτικό επίπεδο κ.λπ.

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, η στρατηγική προβλέπει την κατάρτιση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων δράσης στους ακόλουθους τομείς: προστασία των φυσικών πόρων, γεωργία, αλιεία και αναπτυξιακή βοήθεια και οικονομική συνεργασία. Οι άλλοι τομείς δραστηριοτήτων δεν θα αποτελέσουν αντικείμενο προγραμμάτων δράσης, αλλά θα ενταχθούν στα υφιστάμενα μέσα ή θα αντιμετωπιστούν χωριστά, επί παραδειγματι στο πλαίσιο της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δασών ή της μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο

Η Σύμβαση υιοθετήθηκε στις 20-10-2000 στην Φλωρεντία και κυρώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στις 1-3-2004. Η Ελλάδα υπέγραψε τη Συνθήκη στις 13/12/2000 και την κύρωσε με το Νόμο 3827/ΦΕΚ 30 Α/25-02-2010.

Η Ευρωπαϊκή σύμβαση του Τοπίου (European Landscape Convention - ELC) θεωρεί το τοπίο ως «σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων παντού, στις αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, στις υποβαθμισμένες περιοχές αλλά και στις περιοχές υψηλής ποιότητας» και το αναγνωρίζει ως «ένα σημείο κλειδί για την ατομική και κοινωνική ευημερία» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2000). Το European Spatial Development Perspective (ESDP) χαρακτηρίζει τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά ως οικονομικό παράγοντα με αυξανόμενη σημασία για την περιφερειακή ανάπτυξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999). Συνεπώς, το τοπίο μιας χωρικής ενότητας θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα ενδογενές δυναμικό χαρακτηριστικό που επηρεάζει όχι μόνο την ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιφέρειας αλλά και την οικονομική της ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητά της ως προορισμού.

Το τοπίο βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου ορίζεται ως «μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ ή ανθρωπίνων παραγόντων». Αυτό που χαρακτηρίζει δηλαδή ένα τοπίο και το διαφοροποιεί από το περιβάλλον είναι η σχέση με τον άνθρωπο. Το φυσικό περιβάλλον υπάρχει ανεξάρτητα από τον άνθρωπο ενώ ως τοπίο ορίζεται ένα περιβάλλον που γίνεται αντιληπτό από τον άνθρωπο με τις αισθήσεις του και είναι αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης φυσικών και ανθρωπίνων παραγόντων. Συνεπώς το τοπίο αποτελεί την κοινωνικά αναγνωρισμένη φύση και περιβάλλον. Η αισθητική (οπτική, ακουστική, οσφρητική, αφής, της γεύσης) και συναισθηματική αντίληψη που έχει ένας πληθυσμός για το περιβάλλον του και η αναγνώριση της πολυμορφίας του και των ειδικών ιστορικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών του είναι ουσιώδη για το σεβασμό και τη διαφύλαξη της ταυτότητας του πληθυσμού και την ατομική και κοινωνική ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης προϋποθέτει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής, πολιτισμικής, κοινωνικής και οικονομικής διάστασης με καθολικό και ολοκληρωμένο τρόπο, δηλαδή εφαρμόζοντας τες στο σύνολο της επικράτειας. Η σύγχρονη αντίληψη για το τοπίο εκφράζει την προώθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος που ζουν οι άνθρωποι, και η θεώρηση αυτή αποτελεί προϋπόθεση για την ατομική και κοινωνική ευεξία, για τη βιώσιμη ανάπτυξη και αποτελεί πόρο οικονομικής δραστηριότητας.

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Επιπλέον και πολύ νωρίτερα από την θεσμοθέτηση της σύμβασης, το πρόγραμμα "Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους" του ΥΠΕΧΩΔΕ (1996-1999) όρισε 449 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ), με συνολική έκταση 6270 τετραγωνικά χιλιόμετρα ή 4,8% της χερσαίας έκτασης της χώρας.

Το Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) είναι ένας τόπος που διακρίνεται για την αισθητική του αξία και παραμένει σε αξιόλογο βαθμό φυσικός, αν και συχνά είναι δομημένος. Το μέγεθός του έχει οριστεί με ανθρώπινα μέτρα και δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα πεζοπορίας μιας μέρας, εκτός ειδικών εξαιρέσεων. Συχνά τα ΤΙΦΚ περιλαμβάνουν παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς ή ιστορικούς χώρους.

Τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης των ΤΙΦΚ συνδέονται με φυσικά και οικολογικά χαρακτηριστικά, όπως το ανάγλυφο, η βλάστηση και η χλωρίδα, η παρουσία πανίδας, τα νερά, οι μετεωρολογικές συνθήκες, η πανοραμική θέα και με ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, όπως η ύπαρξη μνημείων, η ιστορική αναφορά, ο παραδοσιακός χαρακτήρας, οι χρήσεις γης. Οι δυνατότητες χρήσης του ΤΙΦΚ για αναψυχή και εκπαίδευση, η ύπαρξη μονοπατιών κλπ. επηρεάζουν θετικά την επιλογή.

Κριτήρια μπορούν επίσης να αποτελέσουν στοιχεία όπως η διαχρονικότητα, η αίσθηση φυγής ή απομόνωσης, η δημιουργία συναισθημάτων, η επαφή με την φύση, η δυνατότητα κατανόησης φυσικών διεργασιών κλπ. Η ανάπτυξη μεθοδολογίας για τον καθορισμό κριτηρίων βασίστηκε σε βιβλιογραφική έρευνα, στην εμπειρία των συνεργατών του προγράμματος και στη βοήθεια ειδικών επιστημόνων.

Μεγάλο μέρος των ΤΙΦΚ απειλούνται με υποβάθμιση, εξ αιτίας έντονων ανθρωπογενών πιέσεων, όπως η αυθαίρετη ή ακαλαίσθητη δόμηση, η διάνοιξη δρόμων, ο ανεξέλεγκτος τουρισμός και πολλές άλλες καταστροφικές δραστηριότητες που υποβαθμίζουν τη φύση. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Κρήτης, η οποία διαθέτει μεγάλο αριθμό ΤΙΦΚ, αλλά πάνω από τα μισά έχουν ανεπανόρθωτα υποβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια, κυρίως λόγω αλόγιστης δόμησης.

■ Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1981, τα Αντιχάσια Όρη-Μετέωρα (έκτασης 387 εκταρίων) και το όρος Άθως έχουν κηρυχθεί Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον τους. Η έκταση του όρους Άθω, αν και δεν ορίζεται, θεωρείται ότι αντιστοιχεί στη συνολική έκταση της χερσονήσου (33.700 εκτάρια). Υπεύθυνος φορέας για την κήρυξη των περιοχών είναι το Υπουργείο Πολιτισμού. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,26% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

■ Βιογενετικά Αποθέματα

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Υπεύθυνος φορέας για τον χαρακτηρισμό των Βιογενετικών Αποθεμάτων είναι η Γενική Γραμματεία

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας. Ως Βιογενετικά Αποθέματα έχουν χαρακτηριστεί 16 περιοχές, μεταξύ των οποίων είναι και ο *Εθνικός Δρυμός της Σαμαριάς* με έκταση 4.850 εκτάρια.

■ Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα

Το Ευρωδίπλωμα είναι ένας θεσμός του Συμβουλίου της Ευρώπης που ξεκίνησε το 1965, υιοθετήθηκε επίσημα το 1973, και οι αναθεωρημένοι κανονισμοί του υιοθετήθηκαν το 1991 και το 1998. Το Ευρωδίπλωμα απονέμεται σε περιοχές οι οποίες αναγνωρίζονται ως περιοχές φυσικής κληρονομιάς ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και προστατεύονται κατάλληλα. Σε περίπτωση υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος είναι δυνατή η άρση του Ευρωδιπλώματος. Υπεύθυνος φορέας για την απονομή του Ευρωδιπλώματος είναι η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας.

Το Ευρωδίπλωμα (Α΄ κατηγορία) έχει απονεμηθεί στον *Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς* (με εμβαδόν 4.850 εκτάρια). Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή του αντιστοιχεί στο 0,04 % της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

■ Αποθέματα Βιόσφαιρας

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της UNESCO «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» έχουν ενταχθεί στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» (Biosphere reserves) 2 περιοχές, ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου (πυρήνας έκτασης 3.988 εκταρίων) και ο *Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς* (πυρήνας έκτασης 4.850 εκταρίων). Υπεύθυνος φορέας για τον χαρακτηρισμό των περιοχών είναι η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,07% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

■ Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο σε Είδη Απειλούμενα με Εξαφάνιση (CITES)

Η Σύμβαση CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) ρυθμίζει το διεθνές εμπόριο ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση. Τα κράτη-μέρη της Σύμβασης, έχουν συμφωνήσει στην τήρηση και εφαρμογή ενιαίων αρχών, κανόνων και συγκεκριμένων διαδικασιών διακίνησης και εμπορίας των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, προκειμένου να προστατευθούν σε παγκόσμιο επίπεδο είδη που απειλούνται με εξαφάνιση. Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης, τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το βαθμό επικινδυνότητας αφανισμού τους (Παραρτήματα I και II). Ορισμένα κράτη-μέρη της Σύμβασης, για λόγους προστασίας κάποιων ενδημικών ειδών της χώρας τους, επέβαλαν στη Σύμβαση και τρίτη κατηγορία (Παράρτημα III).

Χαρακτηριστικό και βασική αρχή της Σύμβασης είναι ότι η εμπορία και διακίνηση ειδών CITES (συμπεριλαμβανομένων υβριδίων τους, δειγμάτων, ζωντανών ή νεκρών, μερών τους ή προϊόντων μερών και παραγώγων) γίνεται μέσω ενός ενιαίου συστήματος αδειοδότησης και πιστοποιητικών διακίνησης ή κατοχής τους, που εκδίδονται αποκλειστικά από τις αρμόδιες Διαχειριστικές Αρχές CITES (CITES Management Authorities) των μερών της Σύμβασης.

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα κράτη-μέρη συμμετέχουν σ' αυτήν μεμονωμένα ή μέσω διαφόρων Οργανισμών Κρατών στους οποίους ανήκουν. Μπορούν να λάβουν ή να διατηρήσουν αυστηρότερα μέτρα, τηρουμένων των διατάξεων της Σύμβασης, ιδίως σ' ότι αφορά την κατοχή δειγμάτων ειδών που εμπίπτουν στη Σύμβαση.

Η χώρα μας συμμετέχει στη Σύμβαση μεμονωμένα ως κράτος-μέρος, αλλά και ως μέλος ενιαίου Οργανισμού Κρατών (Κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Εφαρμόζει σ' ότι αφορά τις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που αποδέχθηκε προσχωρώντας στη Σύμβαση CITES, τους σχετικούς - με τη Σύμβαση - Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι επιβάλλουν αυστηρότερα μέτρα προστασίας και διακίνησης των ειδών CITES.

Στη χώρα μας η Διεθνής Σύμβαση CITES κυρώθηκε με νόμο το έτος 1992 (Ν. 2055/1992), αν και η εφαρμογή της είχε ήδη επιβληθεί μια δεκαετία νωρίτερα με τον αρχικό Κανονισμό 3626/1982 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδέχθηκε τις αρχές της Σύμβασης, λειτουργώντας ως ενιαίος οργανισμός κρατών στη Σύμβαση και επιβάλλοντας την εφαρμογή αυτής στα κράτη-μέλη της. Ο ανωτέρω Κανονισμός, μαζί με τον Κανονισμό 3418/1983 που αφορά στη θέσπιση των διατάξεων σχετικά με την ομοιόμορφη έκδοση και χρήση των εγγράφων που απαιτούνται για την εφαρμογή στην Κοινότητα της Σύμβασης CITES, τέθηκε σε εφαρμογή στη χώρα μας με την Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) αριθμ. 261554/14-02-1985 (ΦΕΚ 112/τ. Β' /1985), που εναρμόνισε τους ανωτέρω κανονισμούς στο εθνικό μας δίκαιο και καθόρισε, για πρώτη φορά, τις ελληνικές διαχειριστικές αρχές για την εφαρμογή του κανονισμού 3626/1982 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Σήμερα, εφαρμόζεται από τη χώρα μας βάσει της αριθμ. 99098/5881/16-10-2006 Κοινής Απόφασης (ΚΥΑ) των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Εμπορία των ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας» (ΦΕΚ 1570/τ.Β' /26-10-2006).

Οι άδειες και τα πιστοποιητικά CITES εκδίδονται αποκλειστικά από τις Διαχειριστικές Αρχές CITES και είναι ανεξάρτητες από τυχόν άλλα δικαιολογητικά που απαιτούνται για υγειονομικές, τελωνειακές, συναλλαγματικές και λοιπές διαδικασίες όπως έχουν ενδεχόμενα καθορισθεί από άλλες αρχές ή υπηρεσίες.

■ Σύμβαση για την Ευρωπαϊκή Άγρια Ζωή και Φυσικούς Οικοτόπους (Bern)

Η Σύμβαση για την Ευρωπαϊκή Άγρια Ζωή και τους Φυσικούς Οικοτόπους υπογράφηκε στη Βέρνη στις 19 Σεπτεμβρίου, 1979 και στόχο έχει να προωθήσει τη συνεργασία ανάμεσα στα συμβαλλόμενα κράτη, με σκοπό τη διατήρηση της άγριας χλωρίδας και πανίδας και των οικοτόπων τους, καθώς και την προστασία απειλούμενων μεταναστευτικών ειδών. Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί από το Π.Δ. 1335/83.

Τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεώνονται να προστατεύουν τους πληθυσμούς της άγριας χλωρίδας και πανίδας και να δίνουν ιδιαίτερο βάρος στα ευάλωτα είδη και σε όσα κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Στα τελευταία συμπεριλαμβάνονται και τα μεταναστευτικά είδη. Συγκεκριμένα, κάθε συμβαλλόμενο μέρος αναλαμβάνει:

- Να πάρει τα κατάλληλα και απαραίτητα μέτρα, νομοθετικά ή διοικητικά, που θα διασφαλίσουν την διατήρηση των βιοτόπων της άγριας χλωρίδας και πανίδας (ιδιαίτερα, των ειδών που θα αναφέρονται

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

στα Παραρτήματα I και II) καθώς και την διατήρηση και την προστασία των φυσικών βιοτόπων που απειλούνται (Άρθρο 4,1).

- Να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία περιοχών σημαντικών για τα μεταναστευτικά είδη που αναφέρονται στα Παραρτήματα II και III και οι οποίες βρίσκονται στην κατάλληλη θέση σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς για να χρησιμοποιούνται για ξεχειμώνιασμα, στάση, εύρεση τροφής, αναπαραγωγή ή αλλαγή φτερώματος (Άρθρο 4,3).
- Να απαγορεύσει την εκ προθέσεως βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή περιοχών ανάπαυσης των ειδών του Παραρτήματος II (Άρθρο 6,β).

Το άρθρο 6,β είναι πολύ συγκεκριμένο και αυστηρό. Όμως, η επεξηγηματική αναφορά της Σύμβασης αναφέρει ότι το άρθρο πρέπει να εφαρμόζεται μόνο για τις σημαντικές περιοχές αναπαραγωγής και ανάπαυσης.

Καθώς επεσήμανε ο Lyster (1985), η εφαρμογή του άρθρου 6,β απαιτεί αναγνώριση των σημαντικών περιοχών αναπαραγωγής και ανάπαυσης για τα είδη του Παραρτήματος II. Τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να κάνουν κάποιες παρεκκλίσεις στις υποχρεώσεις τους για τα άρθρα 4 και 6, αλλά μόνο σε πολύ περιορισμένες και συγκεκριμένες περιστάσεις (όπως προς όφελος της δημόσιας υγείας και ασφάλειας). Η χρήση του δικαιώματος παρέκκλισης δεν πρέπει ποτέ να βλάπτει την επιβίωση του σχετικού πληθυσμού προστατευόμενου είδους (άρθρο 9).

■ Σύμβαση για την Προστασία των Μεταναστευτικών Ειδών Πανίδας (Bonn)

Η Σύμβαση για την Προστασία των Μεταναστευτικών Ειδών Πανίδας, γνωστή και ως Συνθήκη της Βόννης, έχει ως στόχο τη διατήρηση όλων των μεταναστευτικών ειδών σε όλη την ακτίνα τους. Τα μέλη της αποτελούνται από 104 χώρες της Αφρικής, Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, Ασίας, Ευρώπης και Ωκεανίας.

Θεμελιώδης στόχος της είναι η προστασία των μεταναστευτικών ειδών (όχι μόνο πουλιών αλλά και θηλαστικών, ψαριών και ασπόνδυλων) αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι τα είδη αυτά χρειάζονται προστασία σε όλο το εύρος της μεταναστευτικής διαδρομής τους και ότι η προστασία αυτή απαιτεί διεθνή συνεργασία και δράση.

Η Σύμβαση της Βόννης προβλέπει τρεις βασικές δράσεις για την προστασία των μεταναστευτικών ειδών άγριας πανίδας (όπως περιγράφονται στο άρθρο II):

- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να προωθούν, να συντονίζουν και να υποστηρίζουν την έρευνα σχετικά με τα μεταναστευτικά είδη.
- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να σπεύσουν στην άμεση προστασία των μεταναστευτικών ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Σύμβασης.
- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να συνάπτουν συμφωνίες για την προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών που αναφέρονται στο Παράρτημα II της Σύμβασης.

Έτσι, αν ένα συμβαλλόμενο κράτος αποτελεί χώρο διέλευσης ενός μεταναστευτικού είδους που αναφέρεται στα Παραρτήματα I και II, τότε το κράτος αυτό αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει αυστηρή

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

προστασία όσον αφορά στα είδη του Παραρτήματος I και να συνάπτει συμφωνίες με άλλα κράτη διέλευσης για τη διατήρηση και διαφύλαξη ειδών του Παραρτήματος II. Τα είδη του Παραρτήματος I απειλούνται με εξαφάνιση σε ολόκληρη την κατανομή τους ή σε μεγάλο μέρος της και τα είδη του Παραρτήματος II είναι εκείνα που θα επωφεληθούν από τη διεθνή συνεργασία για τη διατήρηση και προστασία τους.

Για τα είδη του Παραρτήματος I τα συμβαλλόμενα μέρη που αποτελούν κράτη διέλευσης είναι υποχρεωμένα να προσπαθήσουν, μεταξύ άλλων, να διατηρήσουν και, όπου είναι εφικτό, να αποκαταστήσουν βιοτόπους που έχουν σημασία για την επιβίωση των ειδών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο εξαφάνισης.

Για τα είδη του Παραρτήματος II, τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεώνονται να υπογράψουν συμφωνίες που μεριμνούν για τη διατήρηση ενός δικτύου σημαντικών βιοτόπων κατάλληλα κατανομημένων σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς.

Η κοινοτική Οδηγία 98/145/EC της 12ης Φεβρουαρίου 1998 περιλαμβάνει μια λίστα από 21 είδη τα οποία προστέθηκαν στο Παράρτημα I της Σύμβασης (Απειλούμενων ειδών) και 22 είδη έχουν προστεθεί στο Παράρτημα II (είδη που συντηρούνται μέσω των συμφωνιών).

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Βόννης, που προβλέπει το σύνολο των περιφερειακών συμφωνιών για τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα II, την 1η Σεπτεμβρίου 1997 η Κοινότητα υπέγραψε συμφωνία που θεσπίζει κατάλληλο διεθνές νομικό πλαίσιο για τη συντήρηση των μεταναστευτικών ειδών και των πληθυσμών θαλάσσιων πτηνών, τα άτομα τα οποία μεταναστεύουν στο Δυτική Παλαιαρκτική και την Αφρική. Η πρόταση για απόφαση εγκρίνει τη συμφωνία εξ ονόματος της Κοινότητας.

Η συμφωνία, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1999, καλύπτει 235 είδη θαλάσσιων πουλιών εξαρτώμενων από τους υγρότοπους για τουλάχιστον μέρος του ετήσιου κύκλου τους και έναν τομέα 60 εκατομμύρια τετραγωνικών χιλιομέτρων που καλύπτουν 116 κράτη (όλη την Ευρώπη και Αφρική και μέρος της Ασίας). Επιτρέπει διάφορα συντονισμένα μέτρα για να επιτευχθεί και να διατηρηθεί μια ευνοϊκή θέση συντήρησης για τα Αφρικανικά-Ευρασιατικά μεταναστευτικά θαλασσοπούλια που έχουν σχέση. Υπάρχουν επίσης μέτρα προτεραιότητας για ορισμένα είδη.

■ Βιότοποι CORINE

Το πρόγραμμα CORINE άρχισε να εκπονείται το 1985 στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με στόχο την οργάνωση των πληροφοριών για την κατάσταση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Αρχική ιδέα ήταν η δημιουργία ενός οικολογικού χάρτη της Κοινότητας, ο οποίος διαμορφώθηκε στην πορεία σε ένα πληροφοριακό σύστημα για το περιβάλλον.

Ένα από τα κύρια αντικείμενα του προγράμματος CORINE ήταν η κατάρτιση ενός καταλόγου βιοτόπων (CORINE, 1991) που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διατήρηση της φύσης στην Κοινότητα. Η προσπάθεια αυτή κατέληξε, σε ότι αφορά την Ελλάδα, σε ένα πρώτο αρχείο σχεδόν 300 βιοτόπων. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται σ' αυτό αφορούν για κάθε βιότοπο γεωγραφικά, βιολογικά, οικολογικά, βιβλιογραφικά κλπ. στοιχεία.